

gálatába, és azt hirdetik: az oroszok részéről az ukrán nemzetet, nyelvet soha semmiféle sérelem nem érte.

A piac állítólagos kívánalmaira hivatkozva könyvkiadók, hírlapszerkesztők soha nem tapasztalt arányban tesznek közzé orosz nyelvű kiadványokat. Kijevben pl. az orosz nyelvű nyomtatott szó majdnem hogy teljesen kiszorította az ukránt.

Politikai és gazdasági manipulációk sorába tartozik az „oroszyelvű lakosság” és a „kétnyelvű ukránok” fogalmával való visszaélés is. Mindkét fogalmat az ukrán nyelv terjedésének-terjesztésének megakadályozására-lassítására lehet felhasználni. Még szerencse, hogy a lakosság mind nagyobb hányada vallja magát ukránnak, mégha nem is beszél jól az ukrán nyelvet. Viszont megköveteli: legyenek jó ukrán tannyelvű iskolák, ahol gyerekeik anyanyelvi szinten sajátíthatják el az államnyelvet.

Ukrajnában hívei vannak annak is, hogy az orosz nyelvet nevezzék meg második államnyelvnek. Szerzőnk szerint ezt nem szabad addig megtenni, amíg az ukrán nem válik formálisan deklarált államnyelvből tényleges államnyelvvé. S ez még odább van.

Az ukrán, noha államnyelv, esetenként rosszabb helyzetben van, mint némely ukrainai kisebbség nyelve. Itt azokról a kisebbségekről, nevezetesen a magyarokról, lengyelekről, moldvaiakról és románokról, zsidókról van szó, amelyek önszerveződési képességekkel rendelkeznek, és támogatásban részesülnek anyanemzetüktől is.

Nem ilyen jó, sőt kimondottan rossz azoknak a kisebbségeknek nyelvéllapota, amelyek belsőleg nem szervezettek, külsőleg pedig nem támogatottak. Ide tartoznak az azovi görögök, a gagauzok és a krími tatárok.

A helyzet kulcsa: az országban következetesen és teljes mértékben normalizálni kell az ukrán nyelv helyzetét.

Futala Tibor

Hasonlóságok felmérése: Az oroszok ellenállnak a nyelvészeti ukránosításnak Közép- és Kelet-Ukrajnában

Fournier, Anna: Mapping Identities: Russian Resistance to Linguistic Ukrainisation in Central and Eastern Ukraine. = Europe-Asia Studies, 54. vol. 2002. 3. no. 415–433. p.

A legtöbb, Ukrajnával foglalkozó tudós egyetért azzal, hogy nincs durva polgári diszkrimináció az oroszokkal mint kisebbséggel szemben. Az oroszok tiltakozása az ukránosítás ellen nem az etnikumot érinti, hanem kizárólag nyelvi jellegű, vagyis az „oroszul beszélők” nagy csoportjának ellenállásáról van szó.

A Közép- és Kelet-Ukrajnában megjelenő újságokban közölt orosz tiltakozások olyan kiterjedt közösség nézetét tartalmazzák, melynek ukrán tagjai is vannak, és feltételezett nyelvi és kulturális megoszláson alapulnak. Mindenesetre azt a gondolatot terjesztik, hogy az „egyenlő emberek” is hierarchiába rendeződnek. Az újságcikkekben az olvasható, hogy az ukrán nyelv és kultúra alacsonyabb rendű, mint az orosz. Ez a megfogalmazás nem utal vissza szovjet „szláv testvériség” kifejezésre. Az „oroszul beszélők” meghatározás új keletű, csak a szovjet összeomlás után került használatba. Az „oroszul beszélők” meghatározást russzofon ukránok kisajátították, és ez úgy hat, mint egy szörványosan előforduló, régi nyelvtani alakzatot használó csoport. (Megjegyzendő, hogy ezt az „oroszul beszélők” kifejezést az ukránosítással foglalkozó hivatalos orosz tanulmányok alkalmazzák.) Mindamelllett vitatható, hogy az ukrán állam ennek az etnikailag vegyes

csoporthoz a fel nem ismerése folytán kezeli úgy a tiltakozás különböző formáját, mint a nemzetépítés megszilárdítóját.

Az ukránosítás elleni tiltakozás mélyebb elemzése az orosz önismeret különböző variációjának jelenlétét tárja fel. Például, az orosz ellenállás Nyugat-Ukrajnában vagy a Krím-ben e kevert csoport nagyobb megértésével találkozunk. Lehetséges, hogy a nyelvi vita Ukrajnában előjele egy mélyebb félreértésen alapuló identitásnak. A tudósoknak valóban figyelniük kellene ilyen félreértések más formátumú megjelenésére, például a vallás szférájában. Az identitás és az ellenállás közti kapcsolat megérdemelne egy tanulmányt, miután a „háború és béke” sem érthető meg, ha az identitás meghatározó jelentőségét nem ismerik fel vagy negligálják.

Kádár József